

В.С.Бабич, О.П.Довгопола, Л.П.Одішока

ФАКУЛЬТЕТ - НАУКОВО-ДОСЛІДНА ЛАБОРАТОРІЯ

Науково-дослідна та науково-методична діяльність факультету бібліотечно - інформаційних систем Київського державного інституту культури спрямована на розвиток бібліотичної справи, бібліотечної освіти та вузівської науки, на підвищення якості підготовки фахівців, удосконалення навчального процесу, зміцнення зв'язків з практикою.

Простежимо деякі етапи організації наукової роботи факультету. У 70-ті роки на науковій діяльності факультету негативно позначилися цензурний нагляд, ідеологічний пресинг, обмежена можливість щодо використання архівних джерел. Попри ці перешкоди вийшли друком навчальні посібники: «Бібліотечні фонди і каталоги» (Сокальський О., Тамм Е., Туров В.-К., 1971), «Бібліографія сільськогосподарської літератури» (Довгопола О. - Х., 1972), «Українська радянська бібліографія» (Вовченко І., Довгопола О., Королевич Н. та ін.- К., 1980); збірник «Книга. Читач, Сучасність» (Х., 1971), «Бібліотека и научно-технический прогресс» (К., 1980) та ін.

У 80-ті роки розпочалася перебудова науково-дослідної справи факультету. Організовувалися тимчасові авторські колективи з викладачів, в які залучалася молодь, випускники аспірантури Інституту. Результати НДР втілювалися практично та в навчальному процесі.

Узагальнення досвіду роботи бібліотек з бібліотекознавства та бібліографознавства і бібліотечної справи, історії книги в Україні - наукові напрями, яким приділяється постійна увага.

© Бабич Василь Степанович. Київ, 1994

© Довгопола Олена Паулівна. Київ, 1994

© Одішока Ліна Паулівна. Київ, 1994

Робота над темою «Проблеми формування і використання бібліотечного фонду», за матеріалами бібліотек України (кафедра бібліотечних фондів і каталогів) дала змогу обґрунтувати теоретичні засади утворення та оптимізації освоєння фондів бібліотек. Становлять інтерес одержані нами дані з питань формування єдиного регіонального фонду бібліотек, їх взаємодії з видавництвами, обов'язкового примірника обласних бібліотек, нагромадження документальних фондів книгозбірень, що обслуговують дітей та юнацтво. Запропонована на факультеті концепція ефективного функціонування «Єдиної документально-інформаційної пам'яті України» сприятиме реалізації програми «Національний фонд України».

У межах теми «Бібліографознавство в Україні: історія, сучасний стан і перспективи розвитку» (кафедри загального й галузевого бібліографознавства) аналізуються аспекти загальнотеоретичні, методологічні, історичні, галузевого бібліографознавства. Ведуться такі наукові розвідки: «Міжнародні зв'язки української бібліографії» та «Українські бібліографи ХХ ст.», «Українські вчені і бібліографія», «Історичні постаті в українській бібліографії», «Історія української книги». Програмі національного відродження, загальнокультурного розвитку, вивчення філософської, історичної, економічної, правової думки в Україні підпорядковані дослідження особливостей галузевого бібліографознавства - із суспільних наук, з питань техніки, природознавства та сільського господарства, художньої літератури та мистецтва.

Тема «Бібліотечна справа як фактор культурного і національного відродження республіки» (кафедра бібліотекознавства) дає змогу дослідити сутність і діяльність бібліотеки як соціального інституту, зміст основних її функцій з урахуванням потреб суспільства та особистості.

Нова концепція викладання історичних і літературознавчих дисциплін зумовлює вдосконалення лекційних курсів, поглиблення наукових досліджень історичних та літературних процесів в Україні (кафедра історії, історії України та літератури).

Дедалі більшої актуальності набуває тема «Професійно-орієнтоване вивчення іноземних мов з використанням комунікативно-функціонального, проблемного та системно-діяльного підходів із застосуванням сучасних засобів навчання».

З 1971 р. запроваджений інститут аспірантури. Л.Одинока, І.Нілова, В.Ясьмо, А.Сидorenko, В.Терно, М.Геращенко, С.Кулешов, В.Воїнова, К.Селівстррова, О.Хропач, І.Мейжис, В.Скнар та інші захистили дисертації й успішно працюють в інститутах культури Києва, Харкова, Рівного, Миколаєва.

Навчаються в аспірантурі і громадяни з В'єтнаму, Кенії, Афганістану, Буркіна-Фасо, Мадагаскар, Нігерії.

Співпраця у міжнародних, республіканських та регіональних конференціях, симпозіумах, семінарах, як відомо, сприяє зміцненню творчих контактів з фахівцями інших країн. Викладачі факультету брали активну участь у підготовці й проведенні конференцій - «Інтеграція бібліотечної науки і практики - один з факторів перебудови бібліотечної справи в республіці» (1987), «Бібліотека - Інформація - Наука» (1991), «Культура України: історія і сучасність» (1992), були учасниками таких міжнародних конференцій, симпозіумів і семінарів як: 57-а Сесія та Генеральна асамблея ІФЛА (в Мюнхені, Нью-Йорку, Лондоні, Парижі було розповсюджене в бібліотеках реферат доповіді «Сучасний стан і основні напрями вдосконалення підготовки кадрів бібліотек Української РСР»); «Роль бібліотек в современном мире»; «Культура України і слов'янський світ» (1992); «Проблеми

національно-культурного відродження національних меншин в Україні» (1992); «Книги у світі, що змінюється» (1992); «Роль вищих навчальних закладів у розвитку українознавства» (1992); «Наука й освіта в незалежній Україні» (1993; США, Іллінойський університет).

Викладачі факультету - учасники підготовки та проведення I Всеукраїнського конгресу бібліотекарів (1992), автори буклета «Україна бібліотечна», який було видано до цієї події.

Сьогодні існує певний науковий доробок з такого важливого питання, як підготовка спеціалістів. Результати НДР з проблем вищої бібліотечної освіти, комплексної програми розвитку інституту (обговорювалися на конференції «Інститут культури на сучасному етапі», 1993), втілено в нових навчальних планах і програмах бібліотечно-інформаційних та бібліографічних дисциплін (їх включено в «Державний план підготовки та видання програм, підручників зі спеціальності 05.26 «Бібліотекознавство і бібліографія» на 1992-1995 рр.).

Більшість результатів НДР запроваджується в навчальний цикл із застосуванням нових навчальних планів і програм, навчально-методичних програм.

На факультеті розроблено перспективну програму розвитку бібліотечної справи в Україні до 2005 р., концепцію підготовки кадрів бібліотечних працівників. Його викладачі внесли свій вклад в розробку «Концепції розвитку бібліотечної справи в Україні» і «Закону про бібліотеки бібліотечну справу».

Триває процес створення термінологічних українсько-російських словників з бібліотекознавства та бібліографознавства.

Щорічно видається близько 35 нових методичних розробок для студентів усіх відділень і спеціалізацій. Опубліковано монографії та розділи до колективних монографій, брошури, підручники і навчальні посібники; статті, тези доповідей на міжнародних, республіканських та регіональних конференціях.

У середньому на факультеті щороку видається близько 130 публікацій. Це відбито в картотеках і каталогах бібліотеки КДІКу, відображене на

кафедральних книжкових виставках. Протягом 1978-1992 рр. викладачі Інституту та його Миколаївського філіалу надрукували близько 200 робіт (60% усього документального масиву, створеного трьома вузами України).

Статті викладачів КДІКу друкувалися в різних тематичних збірниках і спеціальних журналах. Чимало тематичних збірників, що вийшли в Україні (приміром — «Культура України: історія і сучасність» (Х., 1992) - це доробок викладачів київського, харківського, рівненського інститутів культури. КДІК та Інститут підвищення кваліфікації працівників культури підготували кілька спільніх збірників тез («Нова концепція та сучасні підходи в питаннях підготовки кадрів культури» (К., 1991), «Культура України і слов'янський світ» (К., 1992) тощо).

Публікації викладачів КДІКу, в яких розкривається зміст та методика викладання окремих дисциплін, здебільшого присвячені підготовці бібліотечних кадрів, подальшому розвитку бібліотечної справи в Україні, піднесеню престижу бібліотечної професії *.

Багато авторів висвітлюють методи навчання та інтенсифікації проведення семінарських, практичних і лабораторних занять. На жаль, поза увагою залишилася методика читання лекцій. Слід проаналізувати їх проведення поки що на стаціонарі та заочному відділі, підняті питання навчальної та виробничої практики, наукової творчості студентів, організації самостійної роботи та її методичного забезпечення, проблеми управління навчально-виховним процесом, можливості програмно-цільового управління, визначити ефективність управління та інформаційно-бібліографічного забезпечення.

Починаючи з 80-х років, збільшилася кількість публікацій, де йдеться про застосування в процесі навчання технічних та аудіовізуальних засобів навчання, проблеми модульного викладання, використання ТЗН для контролю знань.

Проблеми вдосконалення підготовки бібліотечних спеціалістів - парафія кафедр бібліотекознавства, організації фондів і каталогів, галузевого бібліографознавства.

* Підготовлено два покажчики праць викладачів з питань підготовки кадрів до 25-ліття з дня заснування КДІКу.

У працях з дисциплін бібліотекознавчого циклу аналізуються його теоретичні засади, історія, проблеми організації та управління бібліотечною справою, питання обслуговування читачів, формування бібліотечних фондів та організації каталогів.

Бібліографознавчі дисципліни представлені публікаціями з історії української бібліографії та методики викладання галузевої бібліографії. Однак бракує ще статей з теоретичних проблем бібліографознавства.

У матеріалах з інформаційно-технічних дисциплін йдеться про застосування технічних та аудіовізуальних засобів навчання.

Не проходять повз увагу співробітників факультету питання про рівень викладання дитячої та юнацької літератури, методики пропаганди природничо-наукової літератури. Актуальним для навчального процесу є аналіз міжпредметних зв'язків, взаємодії кафедр, роботи з абітурієнтами та випускниками стаціонару.

Підкреслимо, що над питаннями вдосконалення підготовки бібліотечних кадрів, над фундаментальними та прикладними проблемами бібліотечної науки і практики працює більшість викладачів факультету.

У планах НДР факультету пріоритетною є програма «Документальна пам'ять України». Згідно з нею ведуться наукові дослідження з таких напрямків: «Історія бібліотечної справи України», «Історія книги та розвиток книгоznавства в Україні», «Бібліографознавство в Україні: історія, сучасний стан», «Бібліотечна професія. Сучасний стан та перспективи», «Читання і пропаганда української художньої літератури в бібліотеках для дітей та юнацтва». Ці дослідження, зокрема з історії бібліотечної справи, бібліографії, сприятимуть як усуненню «білих плям» в історії нашої культури, поверненню імен видатних діячів у галузі бібліотечної справи та бібліографії, так і зародженню нового історичного мислення. На кафедрах бібліотекознавства та бібліотечних фондів ведуться наукові розвідки з історії бібліотечної справи, наукового обґрунтування побудови бібліотечної мережі України, бібліотечного менеджменту, бібліотечного фондо- та каталогознавства в системі підготовки

бібліотечних кадрів. Створюються посібники з елементами програмованого навчання: «Наукова обробка документів і організація бібліотечних каталогів» та «Бібліотечні фонди».

На кафедрах загального та галузевого бібліографознавства проводяться дослідження бібліографознавства в історичному, теоретичному й практичному аспектах.

Тема «Читання і пропаганда української художньої літератури в бібліотеках для дітей та юнацтва», історії розвитку дитячих та юнацьких бібліотек України розробляється всебічно.

Суттєві перетворення в бібліотечній справі, зумовлені зміною політичної, економічної, культурної ситуації, потребують вироблення нової бібліотечної політики, входження українських бібліотек у міжнародне інформаційне середовище, створення нових бібліотечних технологій на основі автоматизації і комп'ютеризації бібліотечно-бібліографічних, інформаційних процесів; наукового осмислення і методологічного обґрунтування всіх процесів практики, її теоретичного забезпечення.

Плануються дослідження таких фундаментальних теоретичних проблем:

- з книгознавства - типологічний аналіз української книги, історико-кодикологічне дослідження рукописної і друкованої книги, вивчення рукописів, стародруків, колекцій у фондах

бібліотек України, аналіз друкованої продукції, рукописів та архівів української діаспори;

- з бібліотекознавства - дослідження інформаційних потреб читачів, оптимізація бібліотечно-інформаційних ресурсів України, проблеми документознавства і наукової обробки документів, наукове забезпечення нової бібліотечної технології, вивчення історії розвитку бібліотечної справи в Україні;

- з інформатики - інформатизація бібліотек, автоматизація основних процесів бібліотечної роботи;

- з бібліографознавства - створення теоретичних основ розвитку бібліографії в умовах інформатизації суспільства, розробка теорії і методики створення національної та галузевої бібліографії України, її історії, теорії та практики; бібліографічна діяльність української діаспори, аналіз бібліографічних зв'язків з іншими країнами.

Розроблятимуться і науково-методичні та прикладні проблеми галузі, спрямовані на узагальнення набутого досвіду, забезпечення навчального процесу, а саме: посібники, підручники, хрестоматії, методички.

Розв'язанню цих проблем (організаційно і методично) має допомогти дослідницький центр - науково-дослідна лабораторія бібліотеко-, бібліографо- і книгознавства, яку вже створено при факультеті бібліотечно-інформаційних систем.

В.С.Пашкова

ЕТИКА БІБЛІОТЕКАРЯ

(за матеріалами американської преси)

У США кодекс етики є обов'язковим дляожної професійної групи. Найвідоміші нам - кодекси етики лікаря, юриста. Кодекс етики, який регулює також поведінку професійних бібліотечних працівників є однією з обов'язкових умов виділення та існування бібліотечної професії [1]. Розглянемо, як підходять до питань етики бібліотечного працівника в США, як висвітлюються ці проблеми в спеціальній літературі.

Кодекс етики було прийнято Американською бібліотечною асоціацією в 1939 р., потім він

доопрацьовувався та доповнювався. Останній, що діє й сьогодні, затверджено у 1981 р. [2]. В основному він базується на «Бібліотечному біллі про права», головна ідея якого - забезпечення вільного доступу до інформації та обмін нею без будь-яких обмежень і цензури. Концепцію інтелектуальної свободи називають основою етики бібліотечного працівника. Спинимося на основних положеннях «Бібліотечного білля про права». В ньому відзначається, що діяльність бібліотек як центрів інформації та ідей керується такими принципами:

1. Книги та інші бібліотечні ресурси існують